

Bílá kniha terciárního vzdělávání

Teze k Bílé knize.

Co jsou a co nejsou?

Harmonogram prací na BK

2007	
Duben	Pracovní setkání týmu, práce na konceptu Bílé knihy
Květen	Pracovní setkání týmu, formulace hlavních tezí
Červen	Předložení vybraných hlavních tezí Bílé knihy k veřejné diskusi
Červenec, srpen	Připomínky k tezím, vyhodnocení Zpracování podkladů pro seminář
Září	Pracovní seminář k Bílé knize
Říjen	Vyhodnocení semináře, pracovní skupiny s jednotlivými aktéry
Listopad	Práce na hrubé verzi Bílé knihy – očekávaný stav 2015 +
Prosinec	Hrubá verze Bílé knihy – rozsah cca 30 stran – k dalšímu rozpracování Prezentace – konference

Základní oblasti BK

Členové pracovního týmu Bíle knihy (červen 2007, abecedně, bez titulů)

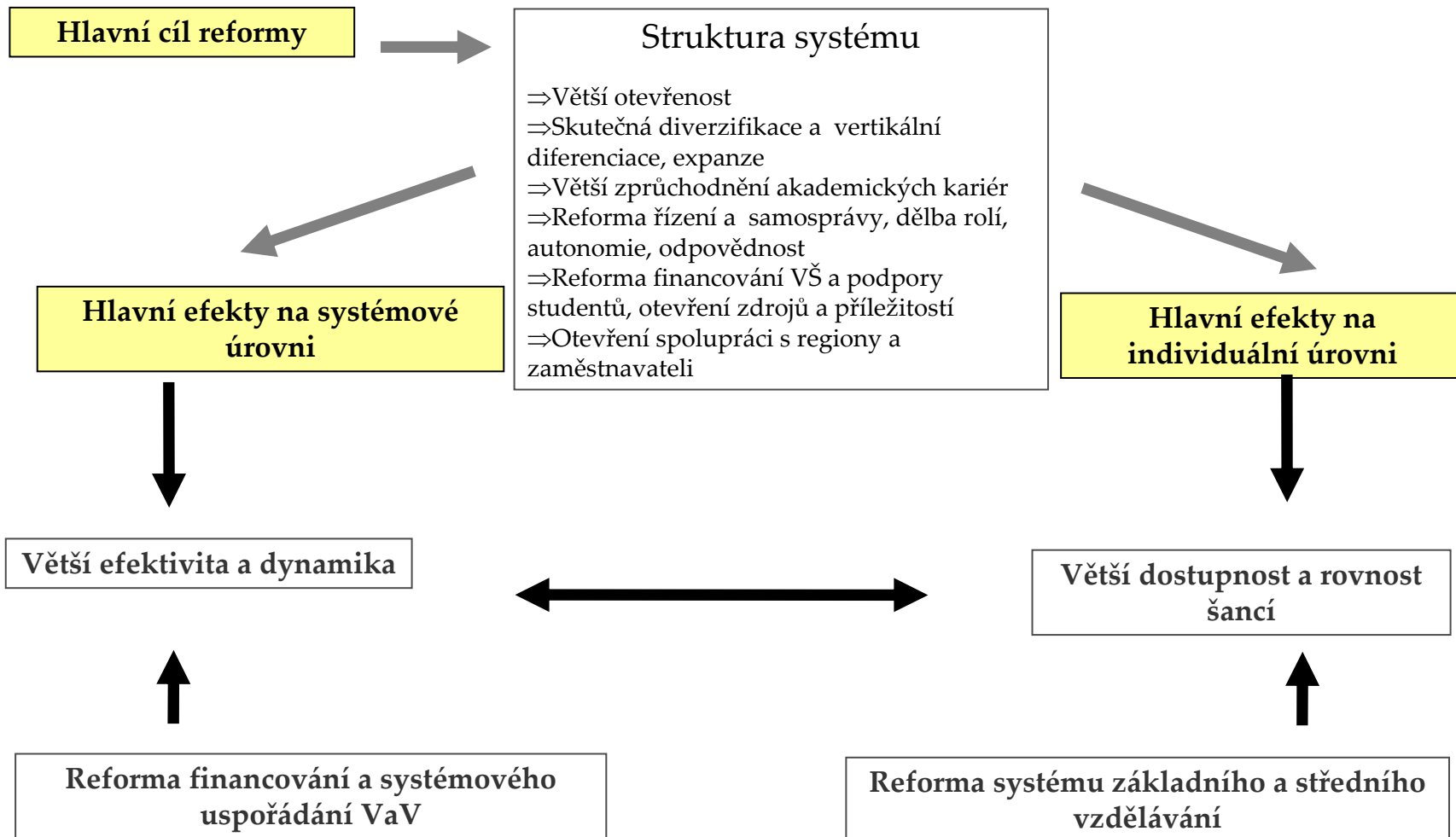
František Ježek, Anna Kadeřábková,
Michaela Kleňhová, Pavel Komárek, Dušan
Lužný, Petr Matějů, Daniel Münich , Eva
Münsterová, Pavla Polechová, Jan Slovák,
Jan Sokol, Jana Straková, Peter Šebo,
David Václavík, Radim Valenčík, Václav
Vinš, Aleš Vlček, Simona Weidnerová, Pavla
Zieleniecová, Jan Zrzavý.

Základní oblasti BK

Garanti hlavních témat a odpovídajících kapitol:

Petr Matějů (vedoucí týmu, rovné šance mobilita), Aleš Vlk (trendy ve vývoji vysokého školství), František Ježek (výzkum a vývoj), Daniel Münich (financování), Eva Münsterová (kvalita), Jan Slovák (třetí role univerzit), Jana Straková (vazby na reformu středního školství), David Václavík (struktura vysokého školství), Jan Zrzavý (řízení a samospráva).

Základní východiska

Základní oblasti BK

- expanze systému a proměna jeho struktury → cesta k vyšší vzdělanosti, rovnějším šancím a sociální mobilitě (vazba na střední školství);
- řízení a financování vysokých škol → přirozená cesta k poptávkovému modelu, diverzifikaci (rozvrstvení systému), konkurenci a tudíž k vyšší kvalitě;
- výzkum a vývoj, integrace univerzit do "vnějšního systému" → cesta k excelenci a k soukromým zdrojům na výzkum a vývoj.

Základní oblasti BK

- největší problémy a hrozby, nebudou-li problémy koncepčně řešeny;
- stav, kterého chceme dosáhnout (realisticky);
- nástroje (mechanismy), které je třeba v systému uplatnit, aby se k tomuto stavu začal přibližovat;
- širší podmínky, které budou muset být splněny pro úspěšnou realizaci změn

Expanze systému a jeho struktura - stav

- Fakticky nedokončená nebo často jen formální restrukturalizace VŠ v souladu s boloňským procesem
- Očekávání, že všechny veřejné VŠ mají mít charakter univerzit
- Tlaky na to, aby všechny veřejné VŠ byly považovány za výzkumné instituce, a s tím související tlaky na maximální změkčování kritérií pro hodnocení kvality výzkumu a vývoje

Expanze systému a jeho struktura - stav

- Snižování významu „nevýzkumných“ fakult a nedoceňování jejich významu v rámci tzv. třetí role
- Neexistující funkční a akceptovatelná diferenciací VŠ dle jejich funkce a charakteru
- Podceňování úlohy VŠ typu „colleges“, v našem pojetí neuniverzitních VŠ

Expanze systému a jeho struktura - stav

- Nevyjasněná role a pozice vyšších odborných škol (VOŠ), provázanost VOŠ a VŠ na celoživotní vzdělávání
- Nevyhovující a statická koncepce kvalifikace docentů a profesorů včetně vazby na formální podmínky akreditace

Expanze systému a jeho struktura – cíl

- Systém terciárního vzdělávání má v sobě mechanismy trvale působící na jeho diverzifikaci, jeho jednotlivé součásti se adaptují na různé cíle v oblasti působení terciárního vzdělávání a nesnaží se pokrýt „vše“;
- Systém terciárního vzdělávání je otevřený a podílí se na růstu sociální mobility;

Expanze systému a jeho struktura – cíl

- Systém terciárního vzdělávání je plně integrován do globálního vzdělávacího kontextu a je schopen obstát v konkurenci;
- Základ terciárního vzdělávání tvoří logicky kompaktní bakalářské programy, které nejsou primárně brány jako „přípravka“ na magisterské studium, ale produkují absolventy uplatnitelné v praxi.

Řízení a financování: stav

- (-) Důsledky způsobené dlouhodobě podprůměrnou podporou z veřejných prostředků a malý příliv soukromých zdrojů.
- (-) Nabídka terciárního vzdělávání se stále příliš odvíjí od metod centrálního hospodaření.

Řízení a financování: stav

- (-) Nerozvinutý stipendijní systém a neexistence studentských půjček.
- (+) Lze stavět na zavedeném systému normativního financování a systému matrik.
- Očekávaný demografický pokles a růst odložené poptávky.

Řízení a financování: stav

- Současný systém řízení dokázal takřka dokonale odpojit rozhodovací pravomoci od zodpovědnosti za výsledky rozhodování.
- Konkurence a poptávka hrají pouze vedlejší role.
- Nerovné postavení studentů soukromých a veřejných škol.

Řízení a financování: hlavní cíl

**Výrazně zvýšit využití
intelektuálního potenciálu země
ve prospěch hospodářského
a společenského růstu.**

Řízení a financování: cíl

- Reforma by měla umožnit rozvoj terciárního vzdělávání a autonomní diversifikační procesy, aby byl systém schopen reagovat na rostoucí, rozmanitou a měnící se poptávku.
- Reforma by měla zvýšit předvídatelnost toků státních dotací.

Řízení a financování: cíl

- Zavedení všeobecného systému studentských půjček splácených z nadprůměrných budoucích příjmů.
- Zavedení spoření na vzdělání se státním příspěvkem by měly minimalizovat finanční bariéry.
- Doladit a posílit normativní financování více zohledňující výsledky vzdělávání.

Řízení a financování: cíl

- Větší volnost škol v nakládání s finančními prostředky by měla umožnit
 - pružnější reakce na změny
 - realizaci strategií rozvoje
 - využívání komparativních výhod škol.
- Regulační role konkurence a vnější poptávky (studenti, trh práce) by měla posílit na úkor administrativního a kolektivního rozhodování uvnitř systému.

VaV a tzv. třetí role univerzit - stav

- Existuje nesmyslně velký počet 22 poskytovatelů podpory VaV.
- Většina českého výzkumu má deskriptivní charakter bez zásadního významu v mezinárodním měřítku nebo v přímých aplikacích.

VaV a tzv. třetí role univerzit - stav

- Zavedený systém financování:
 - nemotivuje k excelenci a konzervuje neuspokojivý stav v řadě vědních oborů;
 - není dostatečně předvídatelný;
 - je manipulovatelný.

VaV a tzv. třetí role univerzit - stav

- Pokračování tohoto stavu může zvětšit rozdíl mezi ČR a EU a tudíž ohrozit konkurenceschopnost nejen vysokého školství, výzkumu a vývoje, ale díky prosazujícímu se modelu znalostních ekonomik „tažených“ inovacemi lze očekávat zhoršení konkurenceschopnosti celé ekonomiky.

VaV a tzv. třetí role univerzit - cíl

- Cílem reformy je vytvořit zřetelně diferencovaný systém vysokých škol vydělující výzkumně profilované instituce a jejich části s jasně definovaným místem ve VaV a inovacích, vedle institucí a jejich částí orientovaných na masové vzdělávání v bakalářském stupni.

VaV a tzv. třetí role univerzit - cíl

- Současně bude dosaženo skutečného propojení vzdělávací, výzkumné a inovační funkce a z toho plynoucího zásadního vlivu příslušných vysokých škol na regionální i národní rozvoj, včetně celoživotního vzdělávání a popularizace vědy.

Bílá kniha terciárního vzdělávání

**Stručná diskuse reakcí
na teze BK.**

Čím nejsou předložené teze?

- **nejde** o stručné shrnutí hotového a do důsledku rozpracovaného koncepčního materiálu;
- **nemohou** obsahovat podrobný popis kroků, jak v dnešní realitě dospět k vytyčeným cílům;
- **nejsou** vycizelovaným kodexem, ve kterém má smysl zkoumat skrytý smysl jednotlivých slov a vět.

Co tedy jsou tyto teze?

- jde o stručné shrnutí **východisek** tak, jak k nim dospěl tým BK;
- cílem je **ověřit** základní směřování v široké **veřejné diskusi** a (i pomocí dnešního semináře) vytvořit širší tým aktivních oponentů.

Hlavní skupiny ohlasů

- proč na přípravě BK neparticipujeme přímo (AVOŠ, ČKR, RVŠ)?;
- teze BK kladou příliš velký důraz na ekonomické aspekty reformy a tržní mechanismy (ČKR, RVŠ);
- (odložené) školné a opatření systémů odstraňujících ekonomické bariéry jdou proti sobě (SK RVŠ);
- návrh reformy není dost konkrétní, zejména v oblasti VaV.

Proč na přípravě neparticipujeme přímo?

- stát má umět říci, co chce za veřejné peníze v terciárním vzdělávání a VaV;
- tato vláda učinila rozhodnutí a zadala vypracování koncepce MŠMT;
- prací byl pověřen příslušný odbor a byl sestaven odborný tým;
- konečné rozhodnutí musí být politické;
- odborná i laická veřejnost má a bude mít prostor pro diskusi a posouzení předložené koncepce včas.

Proč na přípravě neparticipujeme přímo?

- jde o **součást** celkových **reforem**, proto musí být zajištěna návaznost a kompatibilita;
- zejména je zásadní **kompatibilita** s reformou veřejného financování VaV;
- všechna doporučení z dosavadní a budoucí diskuse budou zvážena, zapracována mohou být ale **jen ta**, která budou **kompatibilní** s celkovou reformní koncepcí ČR.

Přílišný důraz na ekonomické aspekty?

- v předchozích pokusech o reformu bylo právě toto hledisko podceněno – zákon v roce 1998 skončil kompromisem zakotvujícím **rigidní** a historizující vnitřní **uspořádání** VŠ, poslední „reforma“ byla hlavně **zdůvodněním nárůstu** zdrojů;
- celý dosavadní systém dovoluje v podstatě **řídít** nikoliv náklady, nýbrž pouze **utrácení** veřejných zdrojů;

Přílišný důraz na ekonomické aspekty?

- cílem BK **není** ustanovovat jiná rigidní pravidla – **chceme** zavést co nejvyšší **autonomii** jak pro vnitřní uspořádání jednotlivých škol, tak pro systémy jejich ekonomického řízení;
- stejně míří i návrh diferencovaného a odloženého školného jako **možnosti dodatečných zdrojů**;
- diverzifikace systému bude důsledkem (včetně různorodě pojatého Bc. studia);

Přílišný důraz na ekonomické aspekty?

- totéž platí pro zdůrazněnou roli **soukromých** zdrojů pro VaV a spolupráci s **regionálními** komerčními partnery;
- rychle bude nabývat na významu tzv. **třetí role** univerzit.

Školné x ekonomické bariéry?

- odložené školné **není** primárním zdrojem prostředků pro VŠ;
- **je** dominantně nástrojem vnášejícím do systému odpovědnost, zainteresovanost, prvky tržní racionality;
- je **doprovázené** prvky snižujícími bariéry v přístupu (rozšíření sociálních stipendií, půjčky, spoření, zaměstnávání studentů, prolomení hranice 26 let).

Vágní formulace (VaV)?

- teze **neobsahují** návrh na jakoukoliv formu rušení AV ČR;
- další vývoj systému veřejně financovaného VaV **je spojen s** „výzkumnými fakultami a ústavy“ univerzit a jejich funkčním **sbližováním s** ústavy AV ČR;

Vágní formulace (VaV)?

- proces vzniku „výzkumných částí“ univerzit musí být **oproštěn** od centralistického rozhodování (finanční nástroje x byrokratické zásahy);
- **diferenciace** podle kvality v minulosti dosažených výsledků;
- **fúze** ústavů jen na základě nové kvality a přidané hodnoty pro obě strany;
- výsledkem bude financování špičkové výuky s **propojením** na výzkum.